

Pedagogs – bez šaubu ēnas vai ar iespēju mainīties?

Publicitātes foto

IK JĀNIS DZANUŠKĀNS

Mg. iur., zvērināts advokāts, advokātu biroja „Dzanuškāns & partneri” vadītājs

Jautājums par izglītības kvalitāti vienmēr vistiešākā veidā saistīts ar pedagogu profesionalitāti, pieredzi un prestižu sabiedrībā. Arī šajā valdībā, visticamāk, kvalitatīvas izglītības nodrošināšanas vārdā domāts par pedagogu darba kvalitāti. Deklarācija par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību paredz ieviest skolu direktoru iecelšanu uz noteiktu laiku¹. Lai gan plašāka sabiedrība nav iepazīstināta ar statistikas datiem, cik liels ir skolu direktoru vidējais darba stāžs, un argumentāciju, kāpēc šāda rīcība nepieciešama, šis jautājums jāskata kontekstā ar citu jautājumu, kas skar pedagogu ētiku un profesijas prestižu, bet iepriekšējās valdības darba kārtībā tā arī neparādījās.

2011. gada marta beigās plašsaziņas līdzekļos izskanēja ziņa, ka, izskatot kādas Kuldīgas novada izglītības iestādes direktora prasības lietu par atjaunošanu amatā, Augstākās tiesas Senāts nolēmis apturēt tiesvedību lietā un iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā, lūdzot vērtēt Izglītības likuma 50. panta 1. punkta atbilstību Latvijas

Satversmes 1. un 106. pantam, kas nosaka, ka Latvija ir neatkarīga un demokrātiska republika un ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

Šis nav vienīgais gadījums, kas skar Izglītības likuma 50. pantu – 2010. gada vasarā sabiedrībā izskanēja jautājums, vai sodāmība liedz strādāt par pedagogu, – kuru aktualizēja cita reāla situācija. Izglītības un zinātnes ministrijas izsludinātajā konkursā uz kādas izglītības iestādes direktora amatu viens no pretendentiem agrāk ticis nosacīti sodīts, bet sodāmība dzēsta. Konkursa komisijai tas bija zināms, tāpat tās rīcībā bija Iekšlietu ministrijas Informācijas centra atzinums, ka šī persona nav sodu reģistrā. Šīs divas situācijas un izskanējušie dažādu ar tiesībsargājošo jomu saistīto institūciju pretrunīgie viedokļi Izglītības un zinātnes ministriju mudināja konkursu izbeigt bez rezultātiem un turpināt šo jautājumu risināt.

Izglītības un zinātnes ministrijā tika izveidota darba grupa, kurā iesaistīti arī citu Latvijas tiesībsargājošo institūciju – Tieslietu ministrijas un Iekšlietu ministrijas – pārstāvji, kā arī lūgts Saeimas Juridiskā biroja atzinums, lai izvērtētu šo normu pielietojumu praksē un sagatavotu nepieciešamos grozījumus likumos. Par šo jautājumu ministrijā bija saņemts arī Latvijas Republikas Tiesībsarga biroja viedoklis.

Runājot par sodāmību, pašlaik Izglītības likuma 50. pants paredz, ka par pedagogu nedrīkst strādāt persona, kas sodīta par tišu noziegumu un nav reabilitēta, bet Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. pants nosaka – par izglītības iestāžu vadītājiem un darbiniekiem nedrīkst strādāt personas, kuras sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu un

kurās sodītas par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneatkarību, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas.

Minētās normas ir atšķirīgas, kas var radīt apstākļus neviennozīmīgai minēto normu pielietošanai praksē. Izglītības likumā pedagogiem noteiktas stingrākas prasības nekā Bērnu tiesību aizsardzības likumā, turklāt ne visas institūcijas, kurām minētā Izglītības likuma norma jāievēro, to vienmēr viennozīmīgi interpretē.

2011. gada 20. janvārī Valsts sekretāru sanāksmē izsludināja grozījumus Izglītības likumā² un Bērnu tiesību aizsardzības likumā³, kas paredz precizēt minētās normas, lai attiecībā uz pedagogiem būtu vienāds regulējums un turpmāk nerastos grūtības minēto likuma normu piemērošanā. Kā prakti-

„sodāmības dzēšana un noņemšana anulē visas izdarītā noziedzīgā nodarījuma krimināltiesiskās sekas”. Tātad, ja persona bijusi sodīta, bet sodāmība dzēsta, centrs sniedz informāciju, ka persona nav sodīta. Taču Tieslietu ministrija norādījusi, ka vārdi „nav reabilitēta” pēc satura atbilst ierobežojumam „neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas”.

Izsenis skolotāja profesija bijusi saistīta ar atziņu, ka pedagogs ir tāds cilvēks, kam gribas līdzināties, tātad noliedzot iespēju, ka šiem cilvēkiem var būt saistība ar tišiem noziedzīgiem nodarījumiem. Un, šķiet, šāda pamatprincipa vadītī, Izglītības likuma izstrādātāji to iekļāvuši šajā normatīvajā aktā, kas stājās spēkā 1999. gada 1. jūnijā. Nav šaubu, ka lielākā sabiedrības daļa joprojām uzskata, ka pedagogam ir jābūt ne tikai bez nozie-

iesaistīto speciālistu vidū atbalstīts viedoklis, ka laika gaitā cilvēks mainās un personība attīstās, līdz ar to būtiski mainās arī uzvedība. Tāpēc grozījumi paredzēja, ka Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktie ierobežojumi neattieksies uz pedagogiem, jo ierobežojumus strādāt par pedagogu noteiks Izglītības likums, kas paredzēs, ka par pedagogu nedrīkstēs strādāt persona, kas sodīta par tišu noziedzīgu nodarījumu, un sodāmība nav noņemta vai dzēsta, kā arī persona, kas sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, un par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneatkarību – neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. Kā jau iepriekš minēts, šo likumprojektu virzība apstājusies, taču, ņemot vērā deklarācijā par Ministru kabineta iecerēto darbību noteikto par ierobežotu termiņu skolas direktora amata ieņemšanai, visticamāk, diskusijas par šo un citiem jautājumiem, kas skar pedagogu profesionalitātes un ētikas aspektus, vēl turpināsies. Šajās diskusijās atklāts ir jautājums, vai, sabiedrībai kļūstot demokrātiskākai, atkāpsimies no ētiskām normām un izpratnes, ka skolotājs ir nākamās sabiedrības paraugs un audzinātājs ar nevainojamu reputāciju, vai tomēr paliksim pie uzskata, ka ir profesijas, kas nav saistāmas ar sodāmības faktu, likumos tomēr paredzot stingru tiesisko regulējumu.

Izsenis skolotāja profesija bijusi saistīta ar atziņu, ka pedagogs ir tāds cilvēks, kam gribas līdzināties, tātad noliedzot iespēju, ka šiem cilvēkiem var būt saistība ar tišiem noziedzīgiem nodarījumiem.

zējošs advokāts ar interesi sekoju līdzī notikumu attīstībai, jo risināmais jautājums nebūt nav vienkāršs. Lai gan minētajiem likumprojektiem nav sekojusi tālāka virzība izskatīšanai Ministru kabinetā, ir vērts iepazīties ar likumprojekta saturu un pamatojumu.

Līdz šim nav viennozīmīgi interpretējams Izglītības likumā noteiktais – „persona, kas nav reabilitēta”. Izstrādātā likumprojekta anotācijā minēts, ka Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs, sniedzot informāciju uz pieprasījumiem par personas sodāmību, vadās pēc Krimināllikuma 63. panta deviņtajā daļā noteiktā –

dzīgas pagātnes, bet bez jebkādas šaubu ēnas par neētisku un pretlikumīgu rīcību.

Tajā pašā laikā jāsecina, ka, attīstoties cilvēktiesību aizsardzības jomai, Latvijas sabiedrība kļuvusi liberālāka. Izstrādātie grozījumu projekti salīdzinājumā ar šobrīd esošo regulējumu paredz mazināt ierobežojumus ieņemt pedagoga amatu un abu likumu normas samērot, jo Izglītības un zinātnes ministrijas skatījumā Izglītības likumā noteiktie ierobežojumi ir nesamērīgi un tādējādi rada personai nepamatotus šķēršļus strādāt par pedagogu. Jautājuma risināšanā

¹„Deklarācija par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību”. Skatīt: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/darbibu-reglamentejosie-dokumenti/valdibasdek>.

²Likumprojekts „Grozījums Izglītības likumā”. Skatīt: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40204389>.

³Likumprojekts „Grozījums Bērnu tiesību aizsardzības likumā”. Skatīt: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40204390>.

IZGLĪTĪBA KULTŪRA Kāpēc arī nākamajā gadā jāabonē laikraksts „Izglītība un Kultūra”?

Ligita Gūtmane,

Vidrižu pamatskolas direktore

„Paldies „Izglītības un Kultūras” veidotājiem! Šajā avīzē atrodu ļoti daudzus labus materiālus, ko pēc tam nododu tālāk pedagogiem. Priecāšos, ja tieši tāpat turpināsiet strādāt, paudīsiet mums dažādus viedokļus, ļaujot mums paplašināt savu redzesloku. Lasot avīzi, ne reizi vien esmu aizdomājusies, ka nemītīgi tiecamies pēc Eiropas pieredzes, cenšamies pārņemt daudz ko no tās, taču arī tepat Latvijā ir ļoti daudz cilvēku ar bagātīgām zināšanām, no kurām varam mācīties. Parasti izlasu teju visus rakstus, būtiskāko pasvītrotu, lai skolotāji, kuri pēc tam lasīs, ātri pamānītu būtiskāko.”

Anita Neimane,

Raunas vidusskolas direktore

„Šī avīze profesionālā ziņā ir ļoti noderīga, tāpēc parasti izlasu to no sākuma līdz beigām, jo mani interesē viss, kas ir aktuāls pedagogijā. Īpaši uzmanīgi izlasu Kaspara Bikšes rakstus, tie ir interesanti un noderīgi; labākos mēdzu arī nokopēt un izdalīt kolēģiem, lai arī viņi lasa. Pirmskolas tēmas dodam lasīt pirmsskolas pedagogiem. Patik, ka avīzē varu uzzināt visu aktuālo, piemēram, šobrīd visvairāk mani interesē tēma par mācību gada ilgumu un direktoru rotāciju.”

Dzidra Dukšta,

Ludzas pilsētas

ģimnāzijas direktore

„Avīzi lasām katru nedēļu, jo tajā ir atrodama visa būtiskākā informācija par aktuālo izglītībā. Priekš manis noderīgākās sadaļas ir pedagoģiskās meistarības piemēri un ziņas; protams, arī diskusijas izlasu vienmēr. Šis pedagogiem ir pamata informācijas avots par izglītības jautājumiem. Tiesa, vairāk informācijas gribētos lasīt elektroniskā formātā, kas ir ērti pieejams visiem. Ir labi, ka ir avots, kas mums vēsta par visiem jauninājumiem. Kolēģiem vēlu veiksmi, izprotot visus jauninājumus, kādi mūs šobrīd sagaida.”

IZGLĪTĪBA KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze” iznāk no 1948. gada 1. janvāra, no 1990. gada 1. janvāra ar nosaukumu „Izglītība”, no 1994. gada 6. janvāra ar nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts „Izglītība un Kultūra” Izdevējs: SIA „Izglītības biznesa konsultācijas” Vienotais reģ. Nr. 40003823939 LR UR masu informācijas līdzekļa reģ. apl. Nr. 00070131

Redakcijas adrese: Marijas iela 2, Rīgā, LV-1050 Tālr.: 67357585, fakss: 67357584 e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv www.izglitiba-kultura.lv Galvenā redaktore: Violeta Brenčeva

Tālr.: 26002264 e-pasts: violeta@izglitiba-kultura.lv Reklāmas un mārketinga vadītāja: Agita Zaharovska Tālr.: 67357585 e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv

Korektore: Rita Elstiņa e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv Maketētāja: Daiga Dzene e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv Iespiests: Poligrāfijas grupa „Mūkusala”.

Tirāža: 2000. Abonēšanas indekss: 1092 Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz „Izglītība un Kultūra” obligāta. Publikācijās paustais viedoklis ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.